

Сделан вывод, что воспитательный потенциал анализируемой повести, написанной в эпоху Киевской Руси, который состоит в призыве к единению всех славянских племен против общего врага и осуждении княжеских междуусобиц, с успехом реализован в произведении образом главного героя.

Ключевые слова: фольклорные и исторические источники, интерпретация, историческая драма.

Budiuv's'ka L. P. Image Interpretation of Prince Igor in Gnat Khotkevich's drama „Lay of Igor's Campaign”

The article deals with the interpretation of the image of Prince Igor in Gnat Khotkevich's drama „Lay of Igor's Campaign” and depicts the originality of images of famous historical events and their realization. Those personal hero selection problems between humanity and brutality, sacrifice and vanity, selfishness and duty to the other are also relevant in our time. Educational potential of Kievan Rus, which is calling for the unity of all the Slavic tribes against a common enemy and condemnation princely feuds, is successfully implemented in the drama by image of its main hero.

Key words: folk and historical sources, interpretation, historical drama.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2013 р.

Прийнято до друку 24.01.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Бровко О. О.

УДК 821.161.2 (091)

І. О. Вечоркін

**АРХІВ М. МАЛАХУТИ:
ВІДНОВЛЕННЯ АВТЕНТИЧНОСТІ**

Провідне призначення історії літератури полягає в ґрунтовному дослідженні обставин написання художньо-документальних творів, їх особливостей, постатей авторів. Такі цілі досягаються, зокрема, і за допомогою вивчення письменицьких архівів. Саме робота з архівними матеріалами є шляхом до встановлення художньо-історичної істини в літературі. Тож дослідження письменицьких архівів є актуальним і необхідним на сьогодні, в добу створення нової незаангажованої української літератури, оскільки через цензурні утиски за радянських часів і внаслідок сучасної фінансової кризи чимало художніх творів, гідних посісти самобутнє місце в літературному процесі України, не надруковано і залишається на „шухлядному” зберіганні. Не становить

винятку і творчість одного з представників української літератури другої половини ХХ ст. – Миколи Даниловича Малахути, митця зі Східної України, котрий перебуває в літературному процесі вже понад 50 років і за віком, світоглядом, художньою концепцією належить до когорти шістдесятників. Протягом багаторічної літературної діяльності М. Малахута написав близько 150-ти неординарних прозових творів малих і великих жанрів, є автором багатьох поезій, літературознавчих і критичних публікацій.

Микола Малахута розпочав свій шлях в українській літературі ще в 50-ті роки ХХ-го століття, остаточно увійшовши в літературний процес України в 1960-ті роки. З часом – аж до сьогодні – доробок М. Малахути збільшувався кількісно, покращувався естетично, здобуваючись тим самим на критично-наукові відгуки літературної спільноти. Про М. Малахуту та його твори писали чимало літераторів, як зі Східної України, так і з інших її регіонів, – М. Чернявський [1], І. Низовий [2], М. Ночовний [3], М. Тютюнник [4, 5], О. Дмитренко [6, 7], Г. Половинко [8], Л. Стрельник [9] та інші. Однак найбільш капітальною працею порівняно з іншими, присвяченими творчості М. Малахути, є монографія О. Галича „Творчість Миколи Малахути: текст і контекст” (2006). Передне слово про цю працю про М. Малахуту як письменника належить Б. Олійнику, що високо поцінував роботу О. Галича. У реакції Б. Олійника на монографію відчутні водночас інтонації і подиву („... як же мало я знаю свого однополчанина, і як багато відкрив мені панорамний аналіз його творчості!” [10, с. 5]), і задоволення результатами наукових пошуків („Мені особливо приємно, що моє бачення Миколи Малахути як поета на правому фланзі шістдесятників – науково потвердив талановитий дослідник, поглянувши на його творчість в контексті кращих надбань української словесності” [10, с. 6]). Опрацьовує О. Галич у контексті інших і досить обсяговий масив неопублікованих прозових творів – з архіву письменника. Це перша й остання в сучасному літературознавстві наукова спроба щодо дослідження, інтерпретації саме архівних творів М. Малахути.

Радянська цензура, як відомо, не тільки перешкождала появі публікацій, а й часто ідеологічно вульгаризувала художні риси тих творів, що все-таки виходили друком. Останній факт позначався на художньому тексті, а, відтак, при подальшій рецепції, інтерпретації такого тексту призводив до його викривленого тлумачення, спотвореного уявлення реципієнта про автора. До того ж нерідко і непрофесійні редакторські правки – коли редактор до речі не заглиблювався у художній зміст, замисел – істотно зменшували естетичну вагу твору. Відновлення без купюр таких спотворених у минулому текстів (за можливості опрацювання письменницьких архівів) є одним з провідних напрямків у розвитку сучасного літературознавства, є таке відновлення також і завданням цієї статті.

Отже, позначився і на макротексті М. Малахути той стан обмеження свободи творчості, який установився і був злободенним у Радянському Союзі. Свобода творчості (а точніше її обмеження) загалом може диктувати чимало – певні тематику, проблематику, риси персонажів, наявність конкретних образів, мотивів, „потрібну” модель моральності в суспільстві тощо. Такі штучні щеплення вповні іманентні соцреалізму як літературному методу. Соцреалістичний метод, приміром, зобов’язував до історичного оптимізму, вимагав однополюсовості персонажів (негативні або позитивні), визначав коло магістральних тем і проблем та продукував інші партійні ідеологеми, що більшою чи меншою мірою відобразилися в творах усіх авторів, хто друкувався за часів СРСР, навіть найбільш талановитих (робітнича тема, досягнення науково-технічного розвитку, інтернаціоналізм, ленінська тема, будівництво комунізму тощо). Наперед тоді визначено було як саме писати про війну, про молодь, про колгоспне село і взагалі про сучасність, що створювало відповідний ідеологічний ангажемент. За означених умов деякі митці, аби обійти психостандарти соцреалістичної школи, не розчинитися в ідеологізованому художньо-літературному продукті, працювали „у стіл” або бралися за розробку тем нейтральних, в яких не потрібно було викривлювати відповідним чином дійсність. Це передусім етнопсихологічна гілка літературного шістдесятництва, до якої можна відносити і М. Малахуту. Хоча М. Малахута є водночас і представником тих літературних доробків, які виразно позначені карбом регіональності, що обумовлено впливом географічного чинника проживання. Вплив на того чи іншого письменника цього чинника не обов’язковий – можливий. Географічний чинник – це поняття саме регіональне, а не загальнодержавне, однак не настільки скуте, як описи, пов’язані з конкретною місцевістю, – село, передмістя, приріччя (наприклад, про малу батьківщину). Це не тільки красвид, природні умови, а й певні побутові, життєвий уклад, притаманний конкретній місцевості. Ментальність же й інші ідентифікуючі особливості якоїсь країни – то вже передусім наслідок впливу соціально-історичних умов. Тобто географічний чинник – це відносно вузьке поняття: специфіка району, яка може впливати на письменника – вихідця з цього району або його мешканця, а може й не впливати. Специфікою Донбаського регіону є (принаймні була за царату та радянських часів) гегемонія вугільної промисловості. Звідси й численні шахтарські мотиви, як провідні, так і другорядні, у творах письменників цього регіону (теми, проблеми, дійові особи, сюжети, епізоди і т. д.) – у П. Байдебури, Г. Довнара, О. Кустенка, М. Колесника, І. Будза тощо. Притаманні зазначені в дужках носії письменницького індивідуального стилю й ідіостилу М. Малахути, якому ще й довелося самому працювати гірником. При цьому необхідно зауважити, що необ’єктивною наразі буде часто вживана примітивізація „шахтарська проза”. У багатьох таких творах йдеться передусім не про шахту, шахтарську працю як таку, а про долі людей, пов’язаних з

гірничю працею у зв'язку з місцем свого народження і мешкання. Інакше такій само примітивізації має підлягати (чого немає) і проза західноукраїнських письменників, пройнята, що теж природно, елементами життя і побуту галицького селянства, гуцулів, їх звичаями у галузі тваринництва (скажімо, „гуцульська проза”). Хоча, безумовно, чимало було свого часу написано і творів, які слід віднести до так званої „виробничої прози”, що виступала продуктом на партійне замовлення і виконувала функцію передусім ідеологічну, а не естетичну. У цілому ж, досить точно передано суть впливу географічного чинника А. Загнітком у передмові до прозово-поетичної збірки письменників Сходу України: „... всі художні доробки складають своєрідний цілісний комплекс, який дає розгорнуту картину життя людей донецького краю...” [11, с. 6]. Ці слова можна розуміти і стосовно багатьох інших творів Донецького регіону (не лише тих, що ввійшли до збірки), також вони – якщо їх дещо перефразувати – будуть істинними і відносно Заходу України чи будь-яких інших у державі регіонів із виразною специфікою розвитку: чимало творів письменників цих регіонів відобразатимуть регіональну специфіку життєустрою.

Отже, цікавим і яскравим підтвердженням вищевикладеного стосовно впливу цензури на письменницькі тексти є приклад редакційних і цензурних купюр щодо роману М. Малахути „Поклик” [12] і поява на світ внаслідок цього повісті „Материнський хліб” [13]. Нами було проведено відновлення після редакторських правлень, і ось найхарактерніші зміни, що відбулися з автентичним текстом, зокрема зумовлені і партійним втручанням у літературу:

1. По-перше, необхідно зауважити, що сам текст скоротився майже вдвічі – з 493-х сторінок до 197-и (одна книжкова сторінка вміщує приблизно 1.5 машинописної), але причина цього полягає не лише в цензурі партійної лінії, а й у певному художньому баченні редактора (редактор – В. Сучек), який художньо не вмотивовано, інколи – шкідливо видалив багато фрагментів, що несли корисне для роману як змістовне, так і естетичне навантаження. Таке „відтинання” перетворило роман „Поклик” на епітому (скорочений варіант художнього твору) під назвою „Материнський хліб”, призвело навіть до жанрового перекаваліфікування на повість та до зміни назви, викликані зміщенням ідейних акцентів (за задумом автора – „Поклик”, тобто покликання до гірницької справи, а не метафоризм „Материнський хліб”, слабо співвідносний зі змістом), виділило одну провідну (замість кількох цікавих і глибоких) сюжетну лінію – дитинство та юність Федора Сюдівітра, зробивши інших центральних персонажів роману другорядними – приміром, першорядних у „Поклику” Ганну Сюдівітер, матір Федора, та директора шахти Гудзя, чії долі були висвітлені в „Поклику” не менш широко, ніж Федорова.

Були покрані й окремі фрази, слова. Наприклад, замість вуличного Воло (так малий Федір називав трохи старшого товариша

Пересипайла) – Володька (с. 9 рукопису роману і с. 9 виданої повісті). Були значно скорочені й діалоги, які загалом є однією з домінантних прикмет ідіостилю М. Малахути. У зв'язку з цим складається враження, що редактору головне було не перевищити певного сторінкового обсягу. Порівняймо.

Маленький Федір Сюдивітер запитує Володьку Пересипайла, чому він його так колись обізвав. Володька удає, що не пригадує, запитує, як само. Рукопис:

„ – Байстриюком... – тихо вимовив Федько.

– Невже?... – удавано байдуже зареготав Володька.

– Я ж пам'ятаю...

– Та не може бути!..

– Справді...

– Десь чув таке слово лайливе, то й вилетіло, хай йому грець...

– Ні, ти скажи... – лагідно наполягав Федько.

– Та навіщо воно тобі?... Було – сплигло, і кінці у воду.

– А мені цікаво знаєш як...

Володька цвіркнув слиною крізь зуби:

– Давай забудемо – хай воно бур'яном поросте.

– Так не забувається...

– А! Облиш... Нагадай козі смерть, а вона тобі біжить – та з переляку хвостом деренчить. Давай я тобі ліпше про свого батька розкажу..." [12, с. 10].

Редагований варіант:

„ – Байстриюком... – тихо вимовив Федько.

Володька цвіркнув слиною крізь зуби:

– Давай забудемо, хай воно бур'яном поросте.

– Так не забувається...

– А! Облиш... Давай я тобі ліпше про свого батька розкажу" [13, с. 9].

Редактор дозволяє собі навіть змінювати емоційну картинку письменника. Так, у рукописі: „– Воло! – дивився захоплено на нього Федько. – А звідки ти знаєш, що він ото так?..." [12, с. 14].

І книжний варіант: „– Володько! – співчутливо дивився на нього Федько. – А звідки ти знаєш, що він отак?" [13, с. 11]. Тут уже редактор претендує на краще знання життя, людей, адже він бачить іншу реакцію Федька на Володькину розповідь про подвиг батька – не захоплення, а співчуття.

У подальшому, продовжуючи порівняльний аналіз, бачимо, що редактором видалялися одразу по кілька сторінок, епізодів, кожен з яких ніс певне смислове та емоційне навантаження, а отже брав участь у створенні загального малюнка, того продукту, який і називається авторським мистецьким витвором, який впливає на реципієнта ідейно-естетично. Видалено з авторського тексту: с. 18 – 20 – діалог Федора з матір'ю, що розкриває довірливі, люблячі стосунки між матір'ю і сином

у дитинстві; с. 25 – 26 – епізод, коли Федір, дізнавшись від матері, розповідає хлопцям-приятелям, що батько в нього – шахтар, робить це з гордістю, із повагою до слова „шахтар”, а відтак і до цієї професії, що демонструє тодішню загальнонародну шану до гірницької справи; с. 47 – 48 – вирізано зустріч Ганни Сюдивітер з односельцями, коли вона приїхала вагітна з міста, гадаючи, що зустріне осуд, а вийшла душевна, тепла зустріч; с. 50 – 52 – видалено косовицю, коли допомагати колгоспникам прийшли вчителі, тут наявний народний гумор, дотепи, Ганна знайомиться з учителем Середою, працюючи поруч; с. 258 – 263 – лінію кохання і стосунків Федора і Раї Заболотної, його політ до Києва до неї на вихідні, зустріч, спілкування, Федорове розчарування у першому коханні тощо.

2. Радянський догматизм у сфері моралі не дозволив пропустити у друк чимало характерних епізодів з життя шахтарів, які вносили у твір побутову шахтарську реальність і колорит цієї реальності, гумор. Зокрема, шахтарські звичаї щодо вживання алкогольних напоїв. Погано це, наскільки погано, чи ж, навпаки, нормально, якщо в розумних межах, – це питання інше (не мистецьке), однак так було, є і, напевно, буде. Отже, це реальність. Проте така реальність, хай навіть і художня, була ідеологічно не вигідною владі, і в результаті з „Поклику” кілька такого роду епізодів видалено (в оригіналі с. 206 – 234 – „обмивання” Федора Сюдивітра після його прийому в прохідники, яке розпочалося у парку – громадському місці, а завершилось пізно ввечері вдома в одного з гірників; с. 385 – 394 – „похорон” гірничим майстром Чуренком живої тещі: останній, вийшовши на роботу з похмілля, почувався так погано, що відпросився під приводом смерті тещі, а шахта вислала слідом допомогу, обеліск, і теща, зрозуміло, була дуже невдоволеною тощо).

3. Вирізано роздуми Гудзя, директора шахти [12, с. 234 – 251], про роль і призначення сучасного керівника (в першу чергу не начальник – людина), деякі інші моральні сентенції. Вирізано думки, спогади Гудзя про давні взаємини з головним інженером тресту Храпком, що заважає повному, глибокому розкриттю характерів обох названих персонажів. Наприклад, Гудзь стосовно слів Храпка про товариську партизанську єдність ще з часів війни розмірковує: „Правильно. В одному загоні були. Тільки ти сидів у лісі. Начпродом. Біля продуктів. Сухарі охороняв. І носа з лісу не висував. Поки й наші не прийшли. А я зі своїм розвідзводом піввійни на животі проповзав” [12, с. 340 – 341].

4. Змінено ім'я та прізвище журналіста-крутія Руля Цурканайченка („Поклик”) на Сашуню Каліхайченка („Материнський хліб”), аби викреслити з тексту іронію автора щодо деяких прокомуністичних суспільних явищ, адже в „Поклику” журналіст дає таке пояснення походженню свого дивного імені – Руль: „Руль – це ще нічого, – похвалився. – В нашому селі сусіда після мого батька свого сина назвав Трактором. Мода така була. Тоді, до війни, в село два трактори прибули. „Натики”. Першого батька мого посадили за руль. Він

дуже був радий тому. А тут я народився. Він на radoшах і назвав мене – Руль. А сусіда тоді свого сина – Трактором” [12, с. 426 – 427].

5. Іван Храпко, головний інженер великого вугільного тресту, передчасно (аби вислужитися, піти на підвищення) повідомив своє керівництво і в обласні газети про запуск нового комплексу, спроможного видобувати з лави 1000 тонн вугілля на зміну. Історія з цією газетною публікацією мала в романі певне продовження, котре було в повісті вельми скорочено та партійно заангажовано, а саме телефонну розмову Філарета Гусара, бригадира гірників, із Храпком (повість – с. 132, роман – с. 365 – 366), коли Гусар відрекомендувався міністром вугільної промисловості і розпікав головного інженера за газетну брехню. Без оригінального цього діалогу виданий твір неабияк втратив на гуморі, зникла важлива грань у розкритті Храпка як людини, знищено експресію. Проілюструємо фрагмент із вирізаного (Храпко приймає Гусара за міністра):

„– Слухаю вас, товаришу дорогенький наш міністре... – почув Гусар украдливий, улесливий – аж стелився – голос у трубці.

– Слухай, це ти, Храпко?

– Я, товаришу міністре. Я прямо в шахті.

– Ти що мені брешеш, Храпко? Я ж знаю, який із шахти людський голос на-гора!

– Тобто зараз одягаюся і спускаюся”.

Або нижче:

„– Слухаю вас, товаришу міністре! – слався Храпко.

– Та що ти „розмістрився”? Аж гидко... Ну вже підлиза, ну вже підлабузник, туди твою... Так ти ще в шахту не спустився?

– Ні, зараз одягаюся, їду, товаришу міністре.

– Тоді їдь сюди, на нашу шахту. І негайно. Зараз. Ясно?

– А ви на якій?

– А на своїй, на тій, що ти набрехав у газеті про нашу буцім тисячотонну лаву! Ясно? Так давай, коти негайно сюди! Я тебе сам, туди-д т-твою у три бога і хреста заодно, спушу в нашу лаву і цілу добу не випущу з неї, поки ти, бюрократ, дзвонар сякий-таковський, твою мать!.. – кипів Гусар. – Поки ти, кажу, не видаси своїми брехливими лапами ешелон вуголька на-гора мені!”

Надалі нищення експресії, закладеної автором, триває, додаються ще й партійні ідеологеми. Храпко, дізнавшись наприкінці, що розмовляє не з міністром, обіцяє приїхати і розібратися: за рукописом – „Та я тебе! Та трест тебе! Та я негайно!.. Подавай заяву! Щоб у Гудзя на столі зараз же була про твоє звільнення!”; за виданим усе простіше – „Та як ви смієте! Я з цим розберусь”. Гусар в „Поклику” обіцяє Храпкові по приїзді останнього, зокрема: „...А потім ще шию намилю тобі по-нашому, по-гірницькому, так, що пам’ятатимеш до нових віників! Ясно?! ...”; в повісті ж після редагування Гусар обіцяє інше: „От-от.

Приїжджай – і будемо розбиратися! По-партійному. Партбюро зберемо, й особисто я зараз же запрошу першого секретаря міськкому партії”.

Вищенаведене – це найбільш типові й художньо відчутні приклади спотворення автентичного тексту роману М. Малахути „Поклик”, хоча порівняльний аналіз невиданого роману й виданої повісті „Материнський хліб” можна продовжити. Саме звідси – від редакторсько-цензурних правлень – часто і походять соцреалістичні елементи або соцреалістичний схематизм в ідіостилях багатьох талановитих письменників радянської доби, зокрема і М. Малахути, тобто обумовлені вони були часто не авторською свідомістю, а, як бачимо, обмеженням свободи висловлення.

Архів М. Малахути великий кількісно й цінний художньо. Неопублікованого внаслідок пильності радянської цензури в письменника назбиралося чи не стільки, скільки й виданого. Сьогодні ж видання „шухлядних” творів також проблематичне, у зв’язку з відсутністю належної фінансової підтримки, неухважністю держави до надбань національної культури. Таким чином, дослідження й інтерпретація архівних творів М. Малахути, зокрема його епістолярію, нині надає плодоносну ниву для вітчизняного літературознавства, є перспективною й малодослідженою сферою наукового пошуку. Теоретичне ж і практичне значення запропонованого дослідження полягає в можливості використання його результатів під час викладання історії української літератури ХХ ст., літератури рідного краю, при укладанні навчальних посібників.

Список використаної літератури

- 1. Малахута М.** Зозулинці : [лірика] / М. Д. Малахута. – Донецьк : Донбас, 1969. – 31 с.
- 2. Низовий І.** Про збірку М. Малахути „Балада про зустріч” / І. Низовий // Молодогвардієць. – 1977. – 30 червня. – С. 4.
- 3. Ночовний М.** Розпрощавшись із тишею : [про збірку М. Малахути „До побачення, тишо”] / М. Ночовний // Прапор перемоги. – 1987. – 2 грудня. – С. 4.
- 4. Тютюнник М.** Зустріч, яка радує : [про зб. М. Малахути „Зустріч увечері”] / М. Тютюнник // Прапор перемоги. – 1989. – 1 квітня. – С. 4.
- 5. Тютюнник М.** На самоті з тишею : [про збірку М. Малахути „До побачення, тишо”] / М. Тютюнник // Ленінським шляхом. – 1988. – 26 квітня. – С. 4.
- 6. Дмитренко О.** Миколі Малахуті – 50 : [про М. Малахуту] / О. Дмитренко // Літературна Україна. – 1989. – 6 квітня. – С. 5.
- 7. Літературна** Луганщина. Вип. 1 : [зб. бібліографічних матеріалів про життя і творчість письменників Луганщини та їх твори / упоряд. М. Ночовний]. – Луганськ : Ред. вид. відділ облуправління по друку, 1992. – 256 с.
- 8. Половинко Г.** Дорога зрілості : [про М. Малахуту] / Г. Половинко // Наша газета. – 1999. – 20 лютого. – С. 12.
- 9. Стрельник Л.** Світлий як сльоза Вітчизни. Якщо слово – від Бога : [про М. Малахуту] / Л. П. Стрельник. – Луганськ : Книжковий світ,

2008. – 216 с. **10. Галич О.** Творчість Миколи Малахути : текст і контекст : [монографія] / О. А. Галич. – Луганськ : Книжковий світ, 2006. – 256 с. **11. Тепло** рідної землі: поезія, проза / [упоряд. С. В. Ухін]. – Донецьк : Донбас, 1989. – 271 с. **12. Малахута М.** Поклик : [роман] / М. Д. Малахута. – Рукопис. Архів письменника, 1974. – 493 с. **13. Малахута М.** Материнський хліб : [роман] / М. Д. Малахута. – К. : Молодь, 1982. – 198 с.

Вечоркін І. О. Архів М. Малахути: відновлення автентичності

Стрижнем дослідження постає архів М. Малахути. Прямим об'єктом вивчення виступає роман „Поклик”, що внаслідок суттєвого редакторського втручання був свого часу вельми спотворений і виданий у вигляді повісті під назвою „Материнський хліб”. Автором статті проведено порівняльний аналіз автентичного тексту й тексту опублікованого, зроблено спробу відновити зниклі ідейні та художні текстуальні ознаки, що були первинно закладені письменником у твір. Також розглянуто деякі особливості регіональних літератур.

Ключові слова: архів, автентичний текст, соціалістичний реалізм, цензура, регіональна література.

Вечёркин И. А. Архив Н. Малахуты: реставрация автентичности

Предметом исследования является архив писателя Н. Малахуты, конкретным объектом – неопубликованный роман „Зов” в сравнении с опубликованным его вариантом, повестью „Материнский хлеб”. Автором статьи осуществлена попытка демонстрации влияния советской цензуры, редакторских правок, которые привели к существенным изменениям автентичного текста романа и его публикации в идейно и эстетически искривлённом виде. Также в статье рассмотрены некоторые особенности развития региональных литератур.

Ключевые слова: писательский архив, автентичный текст, социалистический реалізм, цензура, региональная литература.

Vechorkin I. O. M. Malakhuta's archive: authenticity restoration

Object of research is the archive of writer M. Malakhuta, concrete object – the unpublished novel „Call” in comparison with published its option, the story „Maternal bread”. The author of article carried out attempt of demonstration of influence of the Soviet censorship, editorial editings that led to essential changes of the authentic text of the novel and its publication in ideologically and esthetically bent look. Also in article it is considered some features of development of regional literatures.

Key words: literary archive, authentic text, socialist realism, censorship, regional literature.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2013 р.

Прийнято до друку 24.01.2013 р.

Рецензент – канд. філол. н., доц. Філоненко Н. М.

УДК 821.161.2'09

Ю. В. Должанська

**КОНЦЕПТ БАТЬКІВЩИНИ
В ПОЕТИЧНІЙ СПАДЩИНІ С. МУШНИКА**

Починаючи з 1930-х років у радянській літературі з метою формування суспільних стереотипів мислення громадян соціалістичної держави активно впроваджується певна система уявлень, що стосуються таких понять, як Вітчизна, народ, патріотизм. І. Дзюба, характеризуючи ці процеси, говорить про те, що в радянські часи посилено насаджувалась „теорія” „буцїмто в СРСР замість багатьох народів і націй створюється єдина „радянська нація”, „радянський народ”, не в розумінні сукупності всіх радянських народів і націй як збірне поняття, а як якийсь нібито однонаціональний чи безнаціональний синтез” [5, с. 80].

Проте у творчості українських представників соціалістичного реалізму, зокрема В. Бондаря, І. Виргана, Ю. Герасименка, О. Гончара, І. Ле, І. Муратова, С. Мушника, Я. Шпорти та ін. простежується явна національна ідентифікація себе в першу чергу як українця. Неодноразово зринає образ Батьківщини – України, меншою мірою – Радянського Союзу. Особливо часто у їхній творчості бачимо образ малої Батьківщини. Дослідження мотиву любові до Рідного краю дає змогу простежити індивідуальне мислення поета, побачити його власну світоглядну позицію.

У науковому просторі питання національної ідентифікації, концепту Батьківщини і Рідного краю знайшли своє відображення у